

UNA RECLUSIÓ PLANETÀRIA PER CONTENIR EL CORONAVIRUS: la resiliència en temps de crisi

Pol Bargués-Pedreny, investigador, CIDOB
[@polbargues](#)

616

MARÇ
2020

L'11 de març, l'Organització Mundial de la Salut va declarar el COVID-19 com una pandèmia global. El brot va originar-se a Wuhan, la Xina, el desembre de 2019, i des d'aleshores ha afectat més de cent cinquanta països i ha causat més d'11.000 morts a tot el món. La resposta ha estat un acte planetari de confinament. Una demanda general de restricció individual. Però precisament perquè aquest gest planetari sembla l'estratègia més ètica per salvar les vides de les persones més vulnerables, és important pensar en què ens estem convertint com a societat quan alentim la vida i ens retirem dels espais comuns. Celebrem gestos individuals d'autocontrol per semblar que som resilents a la crisi. Una rere l'altra.

L'11 de març, l'Organització Mundial de la Salut va declarar el COVID-19 com una pandèmia global. El brot va originar-se a Wuhan, la Xina, el desembre de 2019, i des d'aleshores ha afectat més de cent cinquanta països i ha causat més d'11.000 morts a tot el món. La resposta ha estat un acte planetari de confinament. Una demanda general de restricció individual. Però precisament perquè aquest gest planetari sembla l'estratègia més ètica per salvar les vides de les persones més vulnerables, és important pensar en què ens estem convertint com a societat quan alentim la vida i ens retirem dels espais comuns. Celebrem gestos individuals d'autocontrol per semblar que som resilents a la crisi. Una rere l'altra.

A Europa, gairebé tots els estats han implementat mesures de distanciament social, tant si governen partits d'esquerra com de dreta. Primer, es cancel·len els esdeveniments multitudinaris, es prohibeixen les trobades en grup i s'aprova el teletreball. Després, les persones han de limitar el contacte físic amb les altres. Tanquen escoles, universitats, restaurants i botigues. Tot menys els hospitals, que es col·lapsen, i els supermercats, que són acaparats per compradors en estat de pànic. Des de les autoritats, es demana a tothom que es quedi a casa, i només es pot sortir excepcionalment per anar al metge o a la farmàcia, per passejar les mascotes o per comprar menjar. Finalment, en alguns països, es desplega la policia i, fins i tot l'exèrcit, per vetllar pel confinament.

La reclusió planetària és necessària perquè podríem transmetre el coronavirus a les altres persones, fins i tot quan no tenim símptomes (es calcula que el període d'incubació, és a dir, el temps des que ens infectem fins que desenvolupem els

síntomes, és de 2 a 14 dies). L'objectiu del confinament és 'aplanar la corba' de la pandèmia. Una corba alta implica que el virus s'està estenent de pressa i el sistema sanitari es desborda i, com a conseqüència, algunes persones no poden rebre el tractament mèdic que necessiten. S'intenta doncs aplanar la corba –mantenir l'índex de casos nous baix– i així els hospitals tenen més temps i recursos per oferir un millor tractament als pacients. Aquesta estratègia per alentir la propagació del virus evita prendre decisions tràgiques als hospitals (entre qui rep la cura adequada i qui no) i serveix per protegir les persones més vulnerables.

L'estratègia actual de contenció no pretén aturar la transmissió del coronavirus, sinó desaccelerar-la. El virus es continuarà propagant, tot i que el seu viatge serà més lent i, com a conseqüència, baixarà l'índex de fatalitat. Aquesta estratègia és similar a d'altres accions per pal·liar crisis contemporànies, que igualment pretenen promoure la resiliència de comunitats i societats. En l'època actual –que alguns anomenen capitalisme tardà, altres l'Antropocè– les respostes planetàries consisteixen a adaptar-se o mitigar les crisis, en comptes d'acabar-les.

Per exemple, els conflictes semblen cada cop més complexos, difosos, i els intents per aturar-los generen efectes colaterals on apareixen nous episodis de violència. D'aquesta manera, per les Nacions Unides i altres organitzacions com la Unió Europea, l'objectiu no és posar fi als conflictes, sinó ajudar a sostenir la pau. Els processos de pau sempre són fràgils, incerts i mai lineals, i es requereixen accions continuades i durant llargs períodes de temps per a cultivar la pau. La mateixa lògica s'aplica a aproximacions que busquen mitigar els efectes de l'escalfament global. A l'Antropocè, els desastres naturals són devastadors, les solucions sempre arriben tard. Com a màxim, podem aspirar a minimitzar els seus efectes, a través de l'experimentació i l'aprenentatge constant. Però ja no podem recuperar l'Holocè, el període d'estabilitat del clima en el qual hem viscut durant els darrers 12.000 anys. En resum, per a abordar els conflictes, els desastres o les pandèmies actuals, la resiliència –que promou l'adaptació constant a les crisis– ha esdevingut el model de governança principal.

El fil conductor que sembla unir aquestes respostes és que en totes elles es considera que el problema és l'ésser humà, ja sigui perquè revifa la guerra, provoca l'escalfament global, o propaga el virus. I tots aquests problemes induïts pel col·lectiu d'éssers humans es desenvolupen i transmeten de manera inconscient. El culpable de l'escalfament global no és aquesta empresa o aquell dirigent, sinó l'era industrial. Només vam saber que la degradació mediambiental era un problema global quan els científics van descobrir el forat a la capa d'ozó a les regions polars de la terra. Només vam assabentar-nos del coronavirus, quan ja no va poder ser contingut en el lloc d'origen: un gest tan ingenu i comú com una encaixada de mans o un petó a Wuhan ha desencadenat la declaració de l'estat d'emergència a Itàlia, l'estat d'alarma a Espanya, i ha empès la Unió Europea a tancar les fronteres. La lògica de les crisis, que es transmeten subterràniament i de forma inconscient, fa que la resiliència i l'autocontrol semblin les úniques respostes viables. Perquè la resiliència permet adaptar-se a la incertesa i obliga els éssers humans a actuar amb cautela i humilitat.

Les persones aprenen, i l'ètica del confinament s'escampa tan ràpid com el virus. És significatiu que la reclusió planetària per frenar el coronavirus ha estat implementada gairebé per tothom, amb un disciplina calvinista. A Europa, les autoritats ordenen el confinament i mitjans de comunicació, comentaristes, persones informades, i les que no ho estan, demanen que ens aïllem socialment. Tothom dona lliçons disciplinàries sobre com implementar les mesures d'higiene (rentar-nos les mans sovint, utilitzar guants durant la compra o cobrir-nos la boca i el nas amb

el braç quan tossim o esternudem). Alhora, tothom demonitza qualsevol trobada, qualsevol sortida, qualsevol gest, que sembla no complir amb el confinament (tan se val les precaucions que es prenguin), com un acte irresponsable i egoista. Si es fan fora de casa, actes de cultura, plaer, amistat i amor es consideren superflus, insolidaris, i es **condemnen**.

Tot i això, precisament perquè l'aïllament planetari sembla l'estratègia més ètica per salvar les vides dels més vulnerables, i genera gairebé un consens global, és important pensar: com és que la resiliència i el confinament són les úniques respostes? En qui ens estem convertint quan ens retirem de l'espai públic? Històricament, els desastres naturals i les crisis humanitàries servien per a unir a les comunitats i despertaven un esperit **d'aventura, rebel·lió i confiança** en el potencial humà. Al segle XXI, les estratègies de resiliència a les crisis desconfien de les persones i demanen restriccions socials i fortaleza psicològica i individual. Tot i les tasques heroiques dels sanitaris, que les persones aplaudim des de casa, la solidaritat d'avui es redueix a gestos individuals d'autocontrol per ajudar a contenir la crisi fins que esclati la propera.

Cal recordar que aquest retir planetari també és molt diferent a les lliçons que van aprendre les persones de l'Àfrica occidental durant el brot de l'Ebola del 2014. “La resposta a l'Ebola no va consistir només en evitar el contagi o rebre tractament; sinó que va ser un assumpte social més ampli sobre com viure durant la crisi d'una manera digne i significativa”, escriu **Jonah Lipton**. Els africans van emprar restriccions de moviment draconianes, però van evitar el pànic generalitzat. Van intentar viure (i morir) la crisi amb dignitat. Avui, un clima de pànic al voltant de les qüestions de supervivència ens està privant de pensar com volem viure durant i després de l'esclat de coronavirus. El pensador **Giorgio Agamben** ho ha expressat així: “la nostra societat no creu ja en la vida, només en la vida nua”. I què és de la vida, quan només podem sobreviure?

Des de Barcelona, la ciutat on estic escrivint, la vora del mar és un desert, els amics ja no poden trobar-se per parlar de la crisi, ni fer crítica social, i els corredors no poden ascendir al turó de la Rovira per contemplar l'horitzó d'una ciutat turmentada. Si almenys poguéssim enterrar-nos i viure a l'inframón!